

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ЗАПОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан юридичного факультету
ЗНУ

Т.О. Коломоєць

(ініціали та прізвище)

2025 р.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Верховенство права в процесі нормотворчої діяльності та

правозастосування

(назва навчальної дисципліни)

підготовки **магістрів**

(назва освітнього ступеня)

денної та заочної форм здобуття освіти

освітньо-професійна програма **«Право»**

(назва)

спеціальності **D 8 Право**

(шифр, назва спеціальності)

галузі знань **D Бізнес, адміністрування та право**

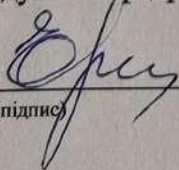
(шифр і назва)

ВИКЛАДАЧ: Єрмоленко Дмитро Олександрович, доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри цивільного права

(ПІБ, науковий ступінь, вчене звання, посада)

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри цивільного права

Протокол № 1 від 28 серпня 2025 р.
Завідувач кафедри цивільного права

(підпис)

Д.О. Єрмоленко
(ініціали, прізвище)

Погоджено
Гарант освітньо-професійної
програми «Право»

(підпис)

В.К. Колпаков
(ініціали, прізвище)

2025 рік

Зв'язок з викладачем (викладачами):

E-mail: yermoldo@gmail.com

Сези ЗНУ повідомлення: <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=251>

Телефон: (061) 228-16-33

Інші засоби зв'язку: Viber, Facebook Messenger, WhatsApp, Telegram

Кафедра: кафедра цивільного права (V корпус ЗНУ, ауд. 108)

1. Опис навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Верховенство права в процесі нормотворчої діяльності та правозастосування» є оволодіння здобувачами теоретичними знаннями про нормотворчість як окремий вид юридичної діяльності, та правозастосування, як особливу форму реалізації права, з використанням попередньо набутих знань з теорії держави і права, та опанування практичними навичками розробки проектів різних видів нормативно-правових актів; формування у здобувачів вищої освіти наукового світогляду, підвищення рівня правової культури, моральних, естетичних та інших якостей, інтелектуальних здібностей, обізнаності щодо сутності практично-прикладного застосування норм права у юридичній діяльності.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Верховенство права в процесі нормотворчої діяльності та правозастосування» є:

- вивчення поняття, видів та основних принципів нормотворчої діяльності органів державної влади;
- ознайомлення зі змістом основних концепцій та правових засад нормотворчої діяльності органів державної влади;
- засвоєння сутності, структури та змісту нормотворчої діяльності центральних та місцевих органів державної влади України;
- набуття здобувачами навичок пошуку і вміння користуватися результатами нормотворчої діяльності органів державної влади;
- набуття здобувачами навичок складання проектів відомчих нормативно-правових актів (написання проектів наказів, інструкцій, положень, статутів тощо), а також їх систематизації;
- виховання у здобувачів почуття необхідності в практичній діяльності суворо дотримуватися принципів верховенства права, конституційності та законності, зокрема, і в процесі здійснення нормотворчої діяльності.

Основні **міждисциплінарні зв'язки** з дисциплінами – Професійна етика та відповідальність правника (ППОП 2); Правові засади здійснення правосуддя та кримінальної юстиції (ППОП 3).

Паспорт навчальної дисципліни

Нормативні показники	денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
1	2	3
Статус дисципліни	Обов'язкова	
Семестр	1-й	1-й
Кількість кредитів ECTS	3 кредити ECTS	
Кількість годин	90 годин	
Лекційні заняття	20 год.	8 год.
Практичні заняття	20 год.	6 год.
Самостійна робота	50 год.	76 год.

Консультації	<i>вівторок, четвер з 11-00 до 13-00 (V корпус ЗНУ, ауд. 108)</i>
Вид підсумкового семестрового контролю:	екзамен
Посилання на електронний курс у СЕЗН ЗНУ (платформа Moodle)	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=251

2. Методи досягнення запланованих освітньою програмою компетентностей і результатів навчання

Компетентності/ результати навчання	Методи навчання	Форми і методи оцінювання
1	2	3
ІК. Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері права. ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні. ЗК4. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації. ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою у професійній сфері як усно, так і письмово. ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК8. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності). ЗК9. Здатність працювати в міжнародному контексті. СК1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності. СК2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України. СК3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні. СК4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України. СК5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосування інститутів публічного і приватного	Методи, методики та технології: загальнонаукові і спеціальні методи пізнання правових явищ; методики з правової оцінки поведінки чи діяльності індивідів і соціальних груп, ідентифікації правової проблеми та її вирішення на основі принципів права; цифрові технології, методи оцінювання та аналізу інформації, методи доведення. Освітній процес здійснюється на засадах колегіальності, професійності, відповідальності	Поточний контроль здійснюється шляхом виконання таких обов'язкових видів роботи, як виступ з питань певної теми розділу на практичному занятті; доповідь з проблемної тематики з презентацією; участь у обговоренні дискусійних питань; письмова контрольна робота, та додаткових видів роботи - участь у ділових (ситуативних) іграх; робота в групах; участь у науково-дослідній роботі (роботі

права, а також кримінальної юстиції. СК6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію. СК7. Здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні. СК8. Здатність застосовувати медіацію та інші правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів. СК9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовний діяльності. СК10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування. СК11. Здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів. СК12. Здатність утверджувати етичні стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника. СК13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією. СК14. Здатність самостійно готувати проекти нормативноправових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини. СК15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості. РН 3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження. РН 11. Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції. РН 13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів. РН 14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування. РН 15. Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування. РН 16. Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини. РН 17. Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності.	, високої академічної культури та академічної доброчесності. Викладання здійснюється з використанням традиційних та інтерактивних технологій, спрямованих на проблемноорієнтоване навчання, самонавчання. Базується на активному навчанні практичного спрямування під час лекцій, практичних занять, вирішення кейсів, проходження виробничої практики, індивідуального підходу до кожного студента, розвитку інтелектуальної самостійності здобувачів, набуття навичок soft skills. Залучення юристів-практиків до обговорення окремих тем на практичних заняттях.	конференцій, студентських наукових гуртків та проблемних груп, підготовці публікацій, участь в конкурсах тощо); завдання творчого характеру Проміжний контроль - проводиться наприкінці вивчення базового модуля шляхом тестування. Підсумкові контрольні заходи проводяться по завершенню семестру та мають дві складові - письмова відповідь на заліку та захист групового творчого проекту або індивідуального дослідницького завдання. Добір балів – можливість для здобувачів, які пропустили заняття з поважних причин, показати отримані знання.
--	--	---

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Нормотворча діяльність як вид юридичної діяльності

Поняття та необхідність соціального регулювання суспільних відносин. Види соціального регулювання суспільних відносин: ненормативне (індивідуальне) та нормативне регулювання. Соціальні та технічні норми: їх поняття та співвідношення. Класифікація соціальних норм: за способом встановлення та забезпечення соціальних норм; за змістом соціальних норм. Співвідношення юридичних норм з іншими видами соціальних норм (нормами моралі, звичаями, релігійними нормами, корпоративними норма). Поняття та структура юридичної норми. Проблема співвідношення юридичної норми та статті нормативно-правового акту. Особливості правового регулювання суспільних відносин в умовах воєнного стану та на прифронтових територіях. Дія соціальних норм в умовах надзвичайних ситуацій: колізії між мирним та воєнним правом.

Правова нормотворча діяльність як вид юридичної діяльності. Поняття нормотворчої діяльності (нормотворчості). Співвідношення понять «нормотворчість», «правотворчість» і «законотворчість». Відмінність нормотворчості від нормоутворення. Суб'єкти нормотворчої діяльності. Нормотворча компетенція. Результат нормотворчої діяльності. Джерело (форма) права як спосіб зовнішнього прояву юридичних норм. Види джерел (форм) права. Принципи нормотворчості: гуманізм, демократизм, гласність, законність, науковість, системність, техніко-юридична досконалість, професіоналізм. Функції нормотворчої діяльності. Систематизація законодавства: поняття, форми, види. Нормотворчий процес. Стадії нормотворчого процесу. Види нормотворчої діяльності: за юридичною силою нормативно-правових актів; за суб'єктами нормотворчості; за способом формування норм права.

Поняття та ознаки нормативно-правових актів. Система та види нормативно-правових актів. Закони та підзаконні нормативно-правові акти. Види законів за їх значенням і місцем у системі законодавства. Види підзаконних нормативно-правових актів за суб'єктами нормотворчості. Чинність і дія нормативно-правових актів. Дія нормативно-правових актів у часі, просторі та за колом осіб. Дія нормативно-правових актів на тимчасово окупованих територіях та в зоні активних бойових дій. Правові колізії між загальнодержавним законодавством та нормами, що діють в умовах воєнного стану.

Поняття та види юридичної техніки. Нормотворча техніка, її форми. Мовна форма нормотворчої техніки. Офіційно-документальний стиль і його основні риси. Термінологія нормативно-правових актів. Логічна форма нормотворчої техніки. Нормативна побудова. Співвідношення юридичної норми та статті нормативно-правового акта. Юридична конструкція. Галузева типізація. Правові положення та їх види. Прийоми формулювання правових положень: прийоми визначення понять через перерахування та через рід і видову відмінність; прийом класифікації понять; прийом «підміни понять»; оціночні поняття; юридичні презумпції та фікції. Прийоми встановлення зв'язків між правовими положеннями: прийоми посилення та відсилання; прийом повторення.

Поняття експертизи проектів нормативно-правових актів, її види. Правова експертиза проектів нормативно-правових актів. Особливості наукової правової експертизи проектів нормативно-правових актів. Експертиза нормативно-правових актів на відповідність. Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Експертиза проектів нормативно-правових актів на предмет їх відповідності *acquis communautaire*. Гендерно-правова експертиза нормативно-правових актів. Антикорупційна експертиза проектів нормативно-правових актів.

Поняття адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Пріоритетні сфери адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Правові та організаційні засади адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Особливості розгляду законопроектів та проектів інших нормативно-правових актів, що належать за предметом правового регулювання до сфер, правовідносини в яких регулюються правом Європейського Союзу.

Змістовий модуль 2. Теорія та практика нормотворчої діяльності та правозастосування

«Широке» та «вузьке» розуміння законодавчого процесу. Парламентський законодавчий процес. Концепція законопроекту. Підготовка тексту законопроекту. Структура законодавчого акту. Стадії парламентського законодавчого процесу: законодавча ініціатива, попередній розгляд законопроекту у парламентських комітетах, розгляд і прийняття законопроекту на пленарних засіданнях парламенту, підписання та оприлюднення (промульгація) закону. Право вето. Прийняття законів всеукраїнським референдумом. Особливості прийняття окремих видів законодавчих актів: закони про внесення змін до Конституції України; закони про Державний бюджет України; закони про ратифікацію (денонсацію) міжнародних договорів; закони про внесення змін до законодавчих актів, кодекси. Правове регулювання законодавчої діяльності.

Підзаконна нормотворчість Верховної Ради України. Підзаконна нормотворчість Президента України. Поняття контрасигнації. Нормотворчість Кабінету Міністрів України. Правила підготовки проектів актів Кабінету Міністрів України. Нормативно-правові акти Верховної Ради АРК та Ради міністрів АРК. Нормотворча діяльність міністерств та інших центральних органів виконавчої влади (відомча нормотворчість). Правила підготовки відомчих нормативно-правових актів. Нормотворча діяльність місцевих органів виконавчої влади. Державна реєстрація нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади. Нормотворча діяльність військових адміністрацій в умовах воєнного стану. Особливості нормотворчості місцевих органів влади в прифронтових регіонах.

Нормотворчість органів місцевого самоврядування (муніципальна нормотворчість). Прийняття рішень місцевим референдумом. Нормотворчість об'єднань громадян (громадських організацій і політичних партій). Статутні документи (статут або положення) об'єднань громадян. Корпоративна нормотворчість. Установчі документи суб'єкта господарювання. Нормотворчість трудових колективів підприємств, установ організацій. Колективний договір. Нормотворчість у сфері планування післявоєнної відбудови: повноваження місцевих органів самоврядування. Особливості муніципальної нормотворчості в умовах евакуації та переміщення органів місцевого самоврядування.

Поняття та ознаки застосування норм права. Форми реалізації норм права. Застосування норм права як специфічна форма його реалізації: поняття, ознаки. Суб'єкти застосування норм права. Підстави застосування норм права. Форми правозастосовної діяльності. Правозастосовний процес. Простий та складний порядок застосування норм права. Стадії застосування норм права. Основні вимоги та ефективність застосування норм права. Гарантії правильного застосування норм права.

Акти застосування норм права: поняття та ознаки. Критерії класифікації та види актів застосування норм права. Вимоги до правозастосовних актів: загальна характеристика. Структура правозастосовного акту: характеристика елементів. Юридична мова окремих видів правозастосовних актів. Особливості правозастосування в умовах воєнного стану та на прифронтових територіях. Правозастосовні помилки в екстремальних умовах: аналіз практики Запорізького регіону.

4. Структура навчальної дисципліни

Вид заняття /роботи	Назва теми	Кількість годин		Згідно з розкладом
		о/д.ф.	з.ф.	
1	2	3	4	5
Лекція 1	Тема. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН ЯК ВИД СОЦІАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	2	2	тиждень 1
Семінарське заняття 1	Тема. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН ЯК ВИД СОЦІАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ Перелік питань: Поняття та необхідність соціального регулювання суспільних відносин. Види соціального регулювання суспільних відносин: ненормативне (індивідуальне) та нормативне регулювання. Соціальні та технічні норми: їх поняття та співвідношення. Класифікація соціальних норм: за способом встановлення та забезпечення соціальних норм; за змістом соціальних норм. Співвідношення юридичних норм з іншими видами соціальних норм (нормами моралі, звичаями, релігійними нормами, корпоративними норма). Поняття та структура юридичної норми. Проблема співвідношення юридичної норми та статті нормативно-правового акту. Особливості правового регулювання суспільних відносин в умовах воєнного стану та на прифронтових територіях. Дія соціальних норм в умовах надзвичайних ситуацій: колізії між мирним та воєнним правом.	2	-	тиждень 1
Самостійна робота	Тема. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН ЯК ВИД СОЦІАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ Завдання для виконання: розв'язання практичних завдань, вирішення кейсів за навчальними матеріалами теми.	5	7	
Лекція 2	Тема. НОРМОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ВИД ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	2	-	тиждень 2
Семінарське заняття 2	Тема. НОРМОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ВИД ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Перелік питань: Правова нормотворча діяльність як вид юридичної діяльності. Поняття нормотворчої діяльності (нормотворчості). Співвідношення понять «нормотворчість», «правотворчість» і «законотворчість». Відмінність нормотворчості від нормоутворення. Суб'єкти нормотворчої діяльності. Нормотворча компетенція. Результат нормотворчої діяльності. Джерело (форма) права як спосіб зовнішнього прояву юридичних норм. Види джерел (форм) права.. Принципи нормотворчості: гуманізм, демократизм, гласність, законність, науковість,	2	2	тиждень 2

	системність, техніко-юридична досконалість, професіоналізм. Функції нормотворчої діяльності. Систематизація законодавства: поняття, форми, види. Нормотворчий процес. Стадії нормотворчого процесу. Види нормотворчої діяльності: за юридичною силою нормативно-правових актів; за суб'єктами нормотворчості; за способом формування норм права.			
Самостійна робота	Тема. НОРМОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ВИД ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Завдання для виконання: розв'язання практичних завдань, вирішення кейсів за навчальними матеріалами теми.	5	8	
Лекція 3	Тема. НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АКТ ЯК ОСНОВНЕ ДЖЕРЕЛО (ФОРМА) ПРАВА	2	-	тиждень 3
Семінарське заняття 3	Тема. НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АКТ ЯК ОСНОВНЕ ДЖЕРЕЛО (ФОРМА) ПРАВА Перелік питань: Поняття та ознаки нормативно-правових актів. Система та види нормативно-правових актів. Закони та підзаконні нормативно-правові акти. Види законів за їх значенням і місцем у системі законодавства. Види підзаконних нормативно-правових актів за суб'єктами нормотворчості. Чинність і дія нормативно-правових актів. Дія нормативно-правових актів у часі, просторі та за колом осіб. Дія нормативно-правових актів на тимчасово окупованих територіях та в зоні активних бойових дій. Правові колізії між загальнодержавним законодавством та нормами, що діють в умовах воєнного стану.	2	-	тиждень 3
Самостійна робота	Тема. НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АКТ ЯК ОСНОВНЕ ДЖЕРЕЛО (ФОРМА) ПРАВА Завдання для виконання: розв'язання практичних завдань, вирішення кейсів за навчальними матеріалами теми.	5	7	
Лекція 4	Тема. НОРМОТВОРЧА ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА	2	2	тиждень 4
Семінарське заняття 4	Тема. НОРМОТВОРЧА ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА Перелік питань: Поняття та види юридичної техніки. Нормотворча техніка, її форми. Мовна форма нормотворчої техніки. Офіційно-документальний стиль і його основні риси. Термінологія нормативно-правових актів. Логічна форма нормотворчої техніки. Нормативна побудова. Співвідношення юридичної норми та статті нормативно-правового акта. Юридична конструкція. Галузева типізація. Правові положення та їх види. Прийоми формулювання правових положень: прийоми визначення понять через	2	-	тиждень 4

	перерахування та через рід і видову відмінність; прийом класифікації понять; прийом «підміни понять»; оціночні поняття; юридичні презумпції та фікції. Прийоми встановлення зв'язків між правовими положеннями: прийоми посилення та відсилання; прийом повторення..			
Самостійна робота	Тема. НОРМОТВОРЧА ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА Завдання для виконання: розв'язання практичних завдань, вирішення кейсів за навчальними матеріалами теми.	5	8	
Лекція 5	Тема. ЕКСПЕРТИЗА ПРОЄКТІВ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ	2	-	тиждень 5
Семінарське заняття 5	Тема. ЕКСПЕРТИЗА ПРОЄКТІВ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ Перелік питань: Поняття експертизи проєктів нормативно-правових актів, її види. Правова експертиза проєктів нормативно-правових актів. Особливості наукової правової експертизи проєктів нормативно-правових актів. Експертиза нормативно-правових актів на відповідність. Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Експертиза проєктів нормативно-правових актів на предмет їх відповідності <i>acquis communautaire</i> . Гендерно-правова експертиза нормативно-правових актів. Антикорупційна експертиза проєктів нормативно-правових актів.	2	2	тиждень 5
Самостійна робота	Тема. ЕКСПЕРТИЗА ПРОЄКТІВ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ Завдання для виконання: розв'язання практичних завдань, вирішення кейсів за навчальними матеріалами теми.	5	7	
Лекція 6	Тема. АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	2	-	тиждень 6
Семінарське заняття 6	Тема. АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ Перелік питань: Поняття адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Пріоритетні сфери адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Правові та організаційні засади адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Особливості розгляду законопроектів та проєктів інших нормативно-правових актів, що належать за предметом правового регулювання до сфер, правовідносини в яких регулюються правом Європейського Союзу.	2	-	тиждень 6

Самостійна робота	Тема. АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ Завдання для виконання: розв'язання практичних завдань, вирішення кейсів за навчальними матеріалами теми.	5	8	
Лекція 7	Тема. ЗАКОНОДАВЧИЙ ПРОЦЕС	2	2	тиждень 7
Семінарське заняття 7	Тема. ЗАКОНОДАВЧИЙ ПРОЦЕС Перелік питань: «Широке» та «вузьке» розуміння законодавчого процесу. Парламентський законодавчий процес. Концепція законопроекту. Підготовка тексту законопроекту. Структура законодавчого акта. Стадії парламентського законодавчого процесу: законодавча ініціатива, попередній розгляд законопроекту у парламентських комітетах, розгляд і прийняття законопроекту на пленарних засіданнях парламенту, підписання та оприлюднення (промульгація) закону. Право вето. Прийняття законів всеукраїнським референдумом. Особливості прийняття окремих видів законодавчих актів: закони про внесення змін до Конституції України; закони про Державний бюджет України; закони про ратифікацію (денонсацію) міжнародних договорів; закони про внесення змін до законодавчих актів, кодекси. Правове регулювання законодавчої діяльності.	2	-	тиждень 7
Самостійна робота	Тема. ЗАКОНОДАВЧИЙ ПРОЦЕС Завдання для виконання: розв'язання практичних завдань, вирішення кейсів за навчальними матеріалами теми.	5	7	
Лекція 8	Тема. ПІДЗАКОННА НОРМОТВОРЧИСТЬ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ	2	-	тиждень 8
Семінарське заняття 8	Тема. ПІДЗАКОННА НОРМОТВОРЧИСТЬ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ Перелік питань: Підзаконна нормотворчість Верховної Ради України. Підзаконна нормотворчість Президента України. Поняття контрасигнації. Нормотворчість Кабінету Міністрів України. Правила підготовки проектів актів Кабінету Міністрів України. Нормативно-правові акти Верховної Ради АРК та Ради міністрів АРК. Нормотворча діяльність міністерств та інших центральних органів виконавчої влади (відомча нормотворчість). Правила підготовки відомчих нормативно-правових актів. Нормотворча діяльність місцевих органів виконавчої влади. Державна реєстрація нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади. Нормотворча діяльність військових адміністрацій в умовах воєнного стану. Особливості нормотворчості місцевих органів	2	2	тиждень 8

	влади в прифронтових регіонах.			
Самостійна робота	Тема. ПІДЗАКОННА НОРМОТВОРЧИСТЬ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ Завдання для виконання: розв'язання практичних завдань, вирішення кейсів за навчальними матеріалами теми.	5	8	
Лекція 9	Тема. ЛОКАЛЬНА НОРМОТВОРЧИСТЬ ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД ПІДЗАКОННОЇ НОРМОТВОРЧОСТІ	2	-	тиждень 9
Семінарське заняття 9	Тема. ЛОКАЛЬНА НОРМОТВОРЧИСТЬ ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД ПІДЗАКОННОЇ НОРМОТВОРЧОСТІ Перелік питань: Нормотворчість органів місцевого самоврядування (муніципальна нормотворчість). Прийняття рішень місцевим референдумом. Нормотворчість об'єднань громадян (громадських організацій і політичних партій). Статутні документи (статут або положення) об'єднань громадян. Корпоративна нормотворчість. Установчі документи суб'єкта господарювання. Нормотворчість трудових колективів підприємств, установ організацій. Колективний договір. Нормотворчість у сфері планування післявоєнної відбудови: повноваження місцевих органів самоврядування. Особливості муніципальної нормотворчості в умовах евакуації та переміщення органів місцевого самоврядування.	2	-	тиждень 9
Самостійна робота	Тема. ЛОКАЛЬНА НОРМОТВОРЧИСТЬ ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД ПІДЗАКОННОЇ НОРМОТВОРЧОСТІ Завдання для виконання: розв'язання практичних завдань, вирішення кейсів за навчальними матеріалами теми.	5	8	
Лекція 10	Тема. ПРАВОЗАСТОСОВНА ДІЯЛЬНІСТЬ: ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ОЗНАКИ	2	2	тиждень 10
Семінарське заняття 10	Тема. ПРАВОЗАСТОСОВНА ДІЯЛЬНІСТЬ: ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ОЗНАКИ Перелік питань: Поняття форм реалізації норм права. Класифікація форм реалізації норм права. Поняття та ознаки застосування норм права. Вимоги до правильного застосування норм права. Правозастосовні помилки. Правозастосовна діяльність: поняття та ознаки. Стадії застосування норм права. Особливості правозастосування в умовах воєнного стану та на прифронтових територіях. Правозастосовні помилки в екстремальних умовах: аналіз практики Запорізького регіону.	2	-	тиждень 10

Самостійна робота	Тема. ПРАВОЗАСТОСОВНА ДІЯЛЬНІСТЬ: ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ОЗНАКИ Завдання для виконання: розв'язання практичних завдань, вирішення кейсів за навчальними матеріалами теми.	5	8	
-------------------	---	---	---	--

5. Види і зміст контрольних заходів

Вид заняття/ роботи	Вид контрольного заходу	Зміст контрольного заходу*	Критерії оцінювання та термін виконання*	Усього балів
1	2	3	4	5
Поточний контроль				
Змістовний модуль №1	Виступи, обговорення та дискусії на семінарських заняттях; Підготовка завдання самостійної творчої роботи; Контрольне тестування.	Система накопичення балів: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=251	Правильна і вичерпна відповідь на одне питання оцінюється у 5 балів 5 балів здобувачі вищої освіти отримують якщо питання розкриті повністю без помилок; демонструють всебічне системне і глибоке знання програмного матеріалу; засвоєння основної й додаткової літератури; чітке володіння понятійним апаратом, вміння використовувати їх для вирішення практичних ситуацій; виявляє творчі здібності у розумінні, викладі та використанні навчального матеріалу; 4 бали – питання розкриті без суттєвих помилок, здобувачі освіти демонструють володіння знаннями основного програмного матеріалу, засвоєння інформації у межах лекційного курсу, вміння використовувати їх для вирішення практичних ситуацій, припускаючись окремих незначних помилок; 3-2 бали – до 30 % питань певної роботи розкриті частково або неправильно; здобувачі освіти демонструють значні прогалини у знаннях основного та обізнаність із деякими поняттями програмного матеріалу, робота не виконана повністю, або виконана із суттєвими помилками; 1 бал здобувачі освіти отримують якщо понад 30 % питань певної роботи розкриті частково або неправильно; здобувачі освіти обізнані із деякими поняттями програмного матеріалу, методи та методики передбачені програмою дисципліни використовуються неправильно; виконання роботи не зараховується і повертається на доопрацювання. Доповнення оцінюється від 1 до	30

			3 балів. Кількість тестових питань – 20. Правильна відповідь оцінюється у 0,5 бали	
Змістовний модуль №2	Виступи, обговорення та дискусії на семінарських заняттях; Підготовка завдання самостійної творчої роботи; Контрольне тестування.	Система накопичення балів: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=251	Правильна і вичерпна відповідь на одне питання оцінюється у 5 балів 5 балів здобувачі вищої освіти отримують якщо питання розкриті повністю без помилок; демонструють всебічне системне і глибоке знання програмного матеріалу; засвоєння основної й додаткової літератури; чітке володіння понятійним апаратом, вміння використовувати їх для вирішення практичних ситуацій; виявляє творчі здібності у розумінні, викладі та використанні навчального матеріалу; 4 бали – питання розкриті без суттєвих помилок, здобувачі освіти демонструють володіння знаннями основного програмного матеріалу, засвоєння інформації у межах лекційного курсу, вміння використовувати їх для вирішення практичних ситуацій, припускаючись окремих незначних помилок; 3-2 бали – до 30 % питань певної роботи розкриті частково або неправильно; здобувачі освіти демонструють значні прогалини у знаннях основного та обізнаність із деякими поняттями програмного матеріалу, робота не виконана повністю, або виконана із суттєвими помилками; 1 бал здобувачі освіти отримують якщо понад 30 % питань певної роботи розкриті частково або неправильно; здобувачі освіти обізнані із деякими поняттями програмного матеріалу, методи та методики передбачені програмою дисципліни використовуються неправильно; виконання роботи не зараховується і повертається на доопрацювання. Доповнення оцінюється від 1 до 3 балів. Кількість тестових питань – 20. Правильна відповідь оцінюється у 0,5 бали	30
Усього за поточний контроль	2			60
Підсумковий контроль				

Екзамен	Екзамен в письмовому вигляді	Питання для підготовки: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=251	Екзаменаційний білет містить 2 питання. Правильна відповідь на одне питання оцінюється до 10 балів. 9-10 балів – здобувач правильно та повно розкрив зміст питань, продемонстрував глибоке розуміння принципів верховенства права в нормотворчості та правозастосуванні, навів релевантні приклади з практики, показав аналітичні здібності. 7-8 балів – здобувач розкрив основний зміст питань, продемонстрував розуміння базових принципів верховенства права, але допустив незначні неточності або недостатньо повно розкрив окремі аспекти. 5-6 балів – здобувач розкрив зміст питань частково, продемонстрував базові знання, але відповідь містить суттєві прогалини у розумінні принципів верховенства права або їх застосування. 3-4 бали – здобувач продемонстрував фрагментарні знання, відповідь поверхнева, містить значні помилки або неточності, слабе розуміння взаємозв'язків між нормотворчістю та правозастосуванням. 1-2 бали – здобувач продемонстрував мінімальні знання, відповідь не розкриває суті питань, містить грубі помилки. 0 балів – відповідь відсутня або повністю невірна.	20
	Підсумкове тестування	https://moodle.znu.edu.ua/mod/quiz/view.php?id=235242	Кількість тестових питань – 40. Правильна відповідь оцінюється у 0,5 бали	20
Усього за підсумковий контроль	2			40

Шкала оцінювання ЗНУ: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	

C	75 – 84 (добре)	3 (задовільно)	
D	70 – 74 (задовільно)		
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

6. Основні навчальні ресурси

Рекомендована література

1. Андрусів Л. М. Техніко-юридичні та методологічні засади оприлюднення нормативно-правових актів : монографія; Нац. акад. внутр. справ. Київ : Кушнір Г. М. [вид.], 2020. 443 с.
2. Єрмоленко Д. О., Удовика Л. Г. Вплив правової культури на якість нормотворчого процесу. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: Серія Право*. 2025. № 19 (31). С. 48-53.
3. Загальна теорія права. Академічний курс: підруч. / за ред. С.В. Бобровник. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 576 с.
4. Загальна теорія права : підручник / за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2020. 568 с.
5. Калюжний Р. А., Шапенко Л.О. Наукові основи правотворчості та юридичної техніки : курс лекцій; Нац. авіац. ун-т, Юрид. ф-т. Київ : Людмила, 2019. 73 с.
6. Кельман М.С. Загальна теорія держави і права. Львів: Новий світ, 2020. 581 с
7. Ковалів М. В., Тимчишин Т. М., Ніканорова О. В. Основи права Європейського Союзу: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 212 с.
8. Мінченко О. В. Загальнотеоретичні та методологічні засади системи юридико-лінгвістичних знань : монографія / Нац. акад. внутр. справ. Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2019. 384 с.
9. Нормотворча діяльність : навчальний посібник / кол. авторів ; за ред. В. В. Шишка. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 400 с.
10. Онищук І. І. Техніка юридичного письма в нормативно-правових актах : монографія; Ун-т Короля Данила, Нац. акад. прав. наук України, Лаб. акад. дослідж. прав. регулювання та юрид. техніки. Харків : Право, 2019. 224 с.
11. Основи права Європейського Союзу : підручник / Харків. нац. ун-т ім. В. І. Каразіна. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 590 с.
12. Пасічна І.О. Законотворчість, нормотворчість та правореалізація: навч. посібн. Полтава: ПолтНТУ, 2019. 113 с
13. Попова О.В. Нормотворчий процес та правозастосування: навчальний посібник. Київ: НУБіП України, 2022. 168 с.
14. Теорія держави та права: навч. посіб. / Л.М. Ніколенко, Н.В. Іванюта, А.І. Батечко. Київ : Дакор, 2021. 215 с.
15. Чабур С. В. Функціонування механізму правотворчості : монографія. Одеса : Фенікс, 2019. 212 с.
16. Koskeniemi M. The International Rule of Law and the Idea of Normative Authority. *The Hague Journal on the Rule of Law*. 2021. Vol. 13. P. 1–31. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s40803-020-00141-3> (дата звернення: 26.08.2025).
17. Peters A. Rule of law and participation: A normative analysis of internationalized rulemaking. *International Journal of Constitutional Law*. 2014. Vol. 12. Iss. 2. P. 370–400. URL: <https://academic.oup.com/icon/article/12/2/370/710361> (дата звернення: 26.08.2025).
18. Zalta E. N. The Rule of Law. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/rule-of-law/> (дата звернення: 26.08.2025).

Інформаційні ресурси

1. <http://www.president.gov.ua/> – Офіційний сайт Президента України;
2. <http://www.rada.gov.ua/> – Офіційний портал Верховної ради України;
3. <http://www.kmu.gov.ua/> – Офіційний портал Кабінету міністрів України;
4. <http://vkksu.gov.ua/> – Офіційний сайт Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;
5. <http://reyestr.court.gov.ua> – Офіційний сайт єдиного державного реєстру судових рішень України;
6. <http://www.rada.kiev.ua/laws/pravo/all/sites.htm> – перелік серверів державних органів на сайті Верховної Ради України;
7. <http://www.scourt.gov.ua/> – Офіційний сайт Верховного Суду України;
8. <http://www.minjust.gov.ua/> – Офіційний сайт Міністерства юстиції України;
9. <http://www.constcourt.gov.ua/> – Офіційний сайт Конституційного Суду України;
10. <http://www.cvk.ukrpack.net/> – Офіційний сайт Центральної виборчої комісії.

7. Регуляції і політики курсу

Відвідування занять. Регуляція пропусків.

Відвідування усіх занять є обов'язковим. Студенти зобов'язані дотримуватися усіх строків, визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених даною дисципліною. Пропуски та запізнення на заняття є недопустимими.

Політика академічної доброчесності

Недопустимо списування та плагіат, а також несвоєчасне виконання поставленого завдання. При використанні інформації необхідно дотримуватися норм цитування.

Використання комп'ютерів/телефонів на занятті

Використання мобільних телефонів, ноутбуків та інших гаджетів під час лекційних та лабораторних занять дозволяється виключно у навчальних цілях (з активованим режимом «без звуку»).

Під час виконання поточних тестів та підсумкового контролю використання гаджетів заборонено.

Комунікація

Комунікація викладача зі студентами здійснюється в СЕЗН Moodle (форум курсу, приватні повідомлення)

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ГРАФІК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 2025-2026 н. р. доступний за адресою: <https://tinyurl.com/yckze4jd>.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмінь (атестації, заліки, іспити та інші форми контролю) є невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до Положення про організацію та методику проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9tve4lk>.

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН, ВІДРАХУВАННЯ. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (в тому числі проходження практики чи виконання курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту

права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Порядок повторного вивчення визначається Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9pkmmp5>. Підстави та процедури відрахування студентів, у тому числі за невиконання навчального плану, регламентуються Положенням про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ycds57la>.

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/57wha734>. Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до: Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/yd6bq6p9>; Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9r5dpwh>.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Телефон довіри практичного психолога **Марті Ірини Вадимівни** (061) 228-15-84, (099) 253-78-73 (щоденно з 9 до 21).

УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ
Запорізького національного університету: **Банах Віктор Аркадійович**

Електронна адреса: v_banakh@znu.edu.ua

Гаряча лінія: тел. (061) 227-12-76, факс 227-12-88

РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ. Центральні входи усіх навчальних корпусів ЗНУ обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Допомога для здійснення входу у разі потреби надається черговими охоронцями навчальних корпусів. Якщо вам потрібна спеціалізована допомога, будь ласка, зателефонуйте (061) 228-75-11 (начальник охорони). Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ydhcsagx>.

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА: <http://library.znu.edu.ua>. Графік роботи абонементів: понеділок-п'ятниця з 08.00 до 16.00; вихідні дні: субота і неділя.

СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ (MOODLE):
<https://moodle.znu.edu.ua>

Якщо забули пароль/логін, направте листа з темою «Забув пароль/логін» за адресою: moodle.znu@znu.edu.ua.

У листі вкажіть: прізвище, ім'я, по-батькові українською мовою; шифр групи; електронну адресу.

Якщо ви вказували електронну адресу в профілі системи Moodle ЗНУ, то використовуйте посилання для відновлення паролю <https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=133015>.

ЦЕНТР ІНТЕНСИВНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: <http://sites.znu.edu.ua/child-advance/>

ЦЕНТР НІМЕЦЬКОЇ МОВИ, ПАРТНЕР ГЕТЕ-ІНСТИТУТУ:
<https://www.znu.edu.ua/ukr/edu/ocznu/nim>

ШКОЛА КОНФУЦІЯ (ВИВЧЕННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ):
<http://sites.znu.edu.ua/confucius>